

Modelové příklady zpracování učební látky – využití v hodinách hudební výchovy na 2. stupni ZŠ

Mgr. Jana Trojanová

324255@mail.muni.cz

Téma: Antonio Vivaldi: Čtvero ročních dob

Výukový záměr:

- práce s poslechovou skladbou Jaro z cyklu Čtvero ročních dob
- hudebně vyjadřovací prostředky: melodie, barva, výraz, nálada
- hudební nástroje
- hudební forma – ritornel, rondo (formu ronda lze dětem přiblížit hrou s písni Pějme píseň dokola - hlavní téma A, píseň, kterou zazpívá vyvolané dítě, označíme jako téma vedlejší B ..., struktura ronda = A B A C A

Aktivizační prvky:

- doplnění pranostik
- v průběhu prvního poslechu plní žáci úkoly 1 – 3, uvedené na pracovním listu pro žáky
- při rozhovoru o ukázce na základě plněných úkolů 1 – 3 vyjádří žáci své pocity a dojmy ze slyšeného, společně lze splnit úkoly 4 a 5
- opakovaný poslech: plnění úkolu 6, viz pracovní list pro žáky
- samostatná práce: v průběhu výkladu učitele mohou žáci doplnit údaje do úkolů 7 – 9
- v závěru hodiny žáci zapíší názvy písní, ve kterých se zpívá o vodě

Průřezová témata:

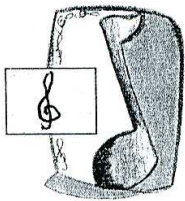
- literární výchova, výtvarné umění
- slohová období - baroko

Poznámka:

Soubor obsahuje dva pracovní listy pro žáky, za nimi následují metodické pokyny pro učitele.

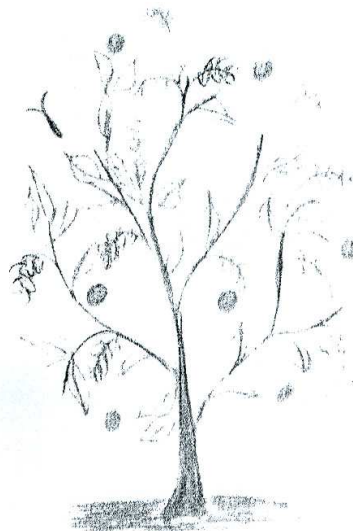
Materiál byl zpracován v rámci projektu "Systémová podpora trvalého profesního rozvoje (CPD) pedagogických pracovníků propojením pedagogické fakulty se školami na Jižní Moravě – **EDUCOLAND**"

Projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR

Jaro

Ani jsme se nenadáli a všude vidíme
probouzet se jaro, které oficiálně začíná _____.

Doplň následující pranostiky:

- V březnu prach – jistý _____.
- Březen – za _____ vlezem.
- Ondřej mosty staví, Jiří je _____.
- Na svatého Jiří vylézají hadi a _____.
- Suchý březzen, mokrá máj, bude humno jako _____.
- Na Jakuba a Filipa zelená se každá _____.

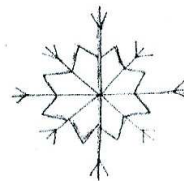
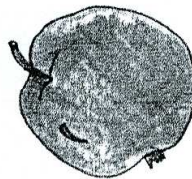
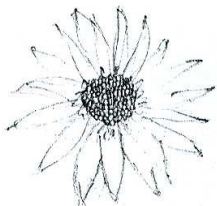
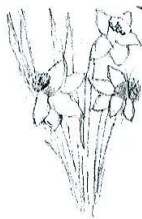

Pojďme se společně zaposlouchat...

Přečti si první tři otázky a během poslechu je zodpověz.

1. Který obrázek se nejvíce hodí ke znějící hudbě?

2. Jakou náladu v tobě hudba vyvolává? _____

3. Jaké barvy sis při poslechu představil/a? _____

Nyní se znovu zaposlouchej a zkus se soustředit na hudební nástroje, které slyšíš.
Odpověz na další 3 otázky.

4. Posloucháme hudbu vokální nebo instrumentální? _____

5. Které hudební nástroje slyšíš? _____

6. Nepřipomíná ti znějící hudba nějaký přírodní úkaz, nějaké zvíře atp.? _____

Také máš pocit, že se některé části ve skladbě opakují? Pokus se při poslechu zaznamenat, jak jdou jednotlivé části za sebou. Vyplň prázdná políčka v tabulce následujícími symboly a písmenem B:

z (štěbetání, zpěv ptáků) - (bublání vody v jarních potůčcích) - (jarní bouře) -

- B (návrat stejné melodie)

A							C		D	
---	--	--	--	--	--	--	---	--	---	--

Skladba, která zazněla, má hudební formu podobnou _____. Dříve se takovýmto hudebním návratům říkalo RITORNEL. Hudební skladatel nám krásně vylíčil, co se může odehrávat v jarní přírodě.

7. Období, ve kterém autor tvořil, se nazývá:

- a. romantismus
- b. baroko
- c. středověk

Italský hudební skladatel _____ (1678 – 1741) působil v období baroka. Jeho nejznámějším dílem je cyklus houslových koncertů s názvem *Čtvero ročních dob*. Dnes nám zněla část _____ (Allegro – I. věta). Skladatel jako jeden z prvních použil literární předlohu neznámého autora a uvedl všechny koncerty půvabnými sonety.

8. Které další skladatele období baroka znáš?

9. Zvýrazni v následujícím sonetu, které jeho části zpracoval hudební skladatel v I. větě části Jaro.

JARO

*Přichází jaro a bujný národ ptačí
radostným zpěvem je zdraví.
Potůčeků průzračných hraví
ve vlnkách skřítků se rozskotačí.*

*Tu náhle temný zaduní hlas,
hromy a blesky se jaro hlásí.
Ptáčekové nedbají na počasí,
sotva se rozjasní, zpívají zas.*

*Louka háv květnatý odívá,
lahodně šumí to ve větvích.
Pastýř se ze spánku usmívá.*

*A když se probudí, hle, nový div,
k tanečku nymf při dudách zazpívá,
a všude rozléhá se jarní smích.
(přeložila Vlasta Reittererová)*

10. Pro jarní období jsou typické deště a první bouřky. Vzpomeň si, že i v poslechové skladbě jsme slyšeli bouřku. Vymysli a запиš co nejvíce známých písniček, ve kterých se vyskytuje slovo VODA. Na úkol máš 3 minuty.

Hlavním cílem hodiny je aktivní práce s poslechem, konkrétně se skladbou Antonia Vivaldiho *Čtvero ročních dob, Jaro* (Allegro – I. věta). Na základě znějící hudby musí žáci odpovídat na zadané otázky. Během ukázky se žáci seznámí s hudební formou ronda. Takto by mohla vypadat ideální práce s poslechem. Předpokladem je kvalitní nahrávka. Vyučující pouští skladbu podle instrukcí a na závěr by měl skladbu pustit jen pro poslech.

Ani jsme se nenadáli a všude vidíme probouzet se jaro, které oficiálně začíná

21. března. Doplněné pranostiky jsou správně tímto způsobem:

- V březnu prach – jistý **hrách**.
- Březen – za **kamna** vlezem.
- Ondřej mosty staví, Jiří je **plaví**.
- Na svatého Jiří vylézají hadi a **štíři**.
- Suchý březen, mokrá máj, bude humno jako **ráj**.
- Na Jakuba a Filipa zelená se každá **lípa**.

Při úvodním poslechu odpovídají žáci na první tři otázky, které si předem přečtou.

- K ukázce se nejlépe hodí **první** obrázek – kvetoucí narcisy, protože symbolizují jaro.
- Hudba může vyvolávat **náladu**: veselou, radostnou, zpěvavá, bouře působí zvrát, napětí, po bouři přichází uvolnění, kolem se vše zelená... - každá odpověď je správná.
- Jaké **barvy** sis při poslechu představil/a? Spíš teplé, veselé barvy (žlutá, červená, zelená, modrá, oranžová...) – každá odpověď je správná.

Po přečtení následujících třech otázek poslouchají děti ukázku podruhé.

- Posloucháme hudbu **instrumentální**.
- V ukázce jsou slyšet tyto nástroje: smyčcové (**housle, viola, violoncello**)
- Hudba nám může připomínat: **bouřku, ptáky, šumící vodu, veselou jarní přírodu a klid, který naruší jarní bouřka** atp.

Při třetím poslechu žáci zjišťují hudební formu poslechové skladby na základě instrukcí. Správně vyplněná tabulka podle instrukcí z pracovního listu vypadá takto:

A	B		B		B		C		D	B
---	---	---	---	---	---	--	---	---	---	---

Na základě tabulky můžeme vyvodit hudební formu. Skladba, která zazněla, má hudební formu podobnou rondu. Dříve se takovýmto hudebním návratům říkalo RITORNEL. Hudební skladatel nám krásně vyličil, co se může odehrávat v jarní přírodě.

7. Období, ve kterém autor tvořil, se nazývá BAROKO.

Italský hudební skladatel Antonio Vivaldi (1678 – 1741) působil v období baroka. Jeho nejznámějším dílem je cyklus houslových koncertů s názvem *Čtvero ročních dob*. Dnes nám zněla část Jaro (Allegro – I. věta). Skladatel jako jeden z prvních použil literární předlohu neznámého autora a uvedl všechny koncerty půvabnými sonety.

8. Další skladatelé období baroka jsou:

Johann Sebastian Bach, Georg Fridrich Händel, Jean-Baptiste Lully, Pavel Josef Vejvanovský, Jan Dismas Zelenka ad.

9. Ve skladbě se objevují následující zvláště části sonetu:

JARO

*Přichází jaro a bujný národ ptáčí
radostným zpěvem je zdraví.
Potůčků průzračných hraví
ve vlnkách skřítci se rozskotačí.*

*Tu náhle temný zaduní hlas,
hromy a blesky se jaro hlásí.
Ptáčekové nedbají na počasí,
solva se rozjasní, zpívají zas.*

*Louka háv květnatý odívá,
lahodně šumí to ve větvích.
Pastýř se ze spánku usmívá.*

*A když se probudí, hle, nový div,
k tanečku nymf při dudách zazpívá,
a všude rozléhá se jarní smích.
(přeložila Vlasta Reittererová)*

Pro jarní období jsou typické deště a první bouřky. Vzpomeň si, že i v poslechové skladbě jsme slyšeli bouřku. Vymysli a zapiš co nejvíce známých písniček, ve kterých se vyskytuje slovo VODA. Na úkol máš 3 minuty.

Např. *Voda, voděnka, Voděnka studená jako led, Ej, lásko, lásko, Kdyby byl Bavorov, Modlitba za vodu (Hradišťan), Voda, čo ma drží nad vodou (Elán), Voda živá (Aneta Langerová), Holka modrooká atd.*